

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

K. Günü:20/4/1972

Resmi Gazete tarih/sayı:8.10.1972/14330

İptal davasını açan : İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü,

İptal davasının konusu : 1/10/1971 günlü, 13973 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin İktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi adı altında Ege Üniversitesine katılması hakkındaki 1170 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesine iki fıkra ile Ege Üniversitesi Kuruluşu Hakkındaki 6595 sayılı Kanuna bir ek madde eklenmesine dair" 21/9/1971 günlü, 1489 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa'nın 12 inci ve 120 nci maddelerine aykırı olduğu ve konunun davacı Üniversitenin kendi varlığını ve görevlerini doğrudan doğruya ilgilendiren bir alana girdiği ileri sürülmüş; yine Anayasa'nın değişik 149 uncu ve 150 nci maddelerine dayanılarak iptali istenilmiştir.

I- YASA METİNLERİ :

1- iptali istenen Kanun hükmü :

21/9/1971 günlü, 1489 sayılı Kanunun dâva konusu 1 inci maddesi şöyledir :

(Madde 1- İzmir İktisadî ve Ticarî ilimler Akademisinin "İktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi" adı altında Ege Üniversitesine katılması hakkındaki 30/4/1969 tarih ve 1170 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesine aşağıdaki iki fıkra eklenmiştir :

Kendilerinin üniversite öğretim üyeliğine intikallerine ait işlemler Ege Üniversitesi Senatosunca düzenlenecek esaslara göre yürütülür.

Senatoca daha önce yapılmış olan intibaklar ve bu hususlarla ilgili işlem ve kazanılmış haklar saklıdır.)

2- Davacının dayandığı Anayasa hükümleri :

Davacının 1489 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki iddiasını desteklemek üzere ileriye sürdüğü Anayasa'nın 12 nci ve 120 nci maddeleri şöyledir :

"Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

"Madde 120- (1488 sayılı Yasa ile değişik) Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, özerkliğe sahip kamu tüzel kişilerdir. Üniversite özerkliği, bu maddede belirtilen hükümler içinde uygulanır ve bu özerklik, üniversite binalarında ve eklerinde suçların ve suçluların kovuşturulmasına engel olmaz.

Üniversiteler, Devletin gözetimi ve denetimi altında, kendileri tarafından seçilen organları eliyle yönetilir. Özel kanuna göre kurulan Devlet Üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılamazlar. Son fıkra hükümleri saklıdır.

Üniversite Öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri ve üniversite organlarının sorumluluğu, öğrenim ve öğretim hürriyetlerini engelleyici eylemleri önleme tedbirleri, üniversiteler arasında ihtiyaca göre Öğretim üyeleri ve yardımcılarının görevlendirilmesinin sağlanması, öğrenim ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine ve kalkınma planı ilkelerine göre yürütülmesi esasları kanunla düzenlenir.

Üniversitelerin bütçeleri, genel ve katma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Üniversitelerle onlara bağlı fakülte, kurum ve kuruluşlarda Öğrenim ve Öğretim hürriyetlerinin tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarıncaya giderilmemesi halinde Bakanlar Kurulu, ilgili üniversitelerin veya bu üniversiteye bağlı fakülte, kurum ve kuruluşların idaresine el koyar ve bu kararını hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının onamasına sunar. Hangi hallerin el koymayı gerektireceği, el koyma kararının ilân ve uygulama usulleri ile süresi ve devamınca Bakanlar Kurulunun yetkilerinin nitelik ve kapsamı kanunla düzenlenir."

III- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca 6/1-1972 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Ziya Önel, Kani Vrana, Mustafa Karaoğlu, Muhittin Gürün, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında :

a) 1 inci maddesi dâva konusu edilen 21/9/1971 günlü, 1489 sayılı Kanunun 1/İÖ/1971 günlü, 13973 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandığı; dâva dilekçesinin 23/12/1971 gününde Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince kaleme havale edilerek 1852 sıra ve 1971/59 esas sayısını aldığı, 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 26 nci maddesine göre dâvanın bu tarihte açılmış sayılması gerektiği ve süresi içinde olduğu; İstanbul Üniversitesi Senatosunun üye tamsayısının 35 olduğu ve bu Senatonun 25 üyenin katıldığı 6 sayılı toplantısında iptal dâvasının açılmasına oybirliğiyle karar verildiği ve şu duruma göre kararda 44 sayılı Kanunun 25 inci maddesinin birinci fıkrasının 3 sayılı bendi uyarınca salt çoğunluğun bulunduğu; dâvanın bu karara dayanılarak Rektör Prof. Dr. Terzioğlu tarafından açıldığı dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşılmıştır.

b) Dâva konusu hükümler, İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesör, doçent ve asistanlarının üniversite öğretim üyeliğine geçirilmelerine ilişkin işlemlerin Ege Üniversitesi Senatosunca düzenlenecek esaslara göre yürütülmesini, Senatoca daha önce yapılmış intibakların, bu konudaki işlemlerin ve kazanılmış hakların saklı tutulmasının öngördüğü için 1489 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle düzenlenen konuların dâvacı İstanbul Üniversitesinin varlığını ve görevlerini ilgilendiren alana girdiği ve şu duruma göre de iptal dâvasının Anayasa'nın değişik 149 uncu maddesine ve 44 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin 10 sayılı bendine ve son fıkrasına uygun bulunduğu saptanmıştır.

c) Anayasa'nın değişik 147., değişik 149., 150 inci ve 44 sayılı Kanunun 21., 22., 25., inci ve 26 nci maddelerine uygun olduğu anlaşılan işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ:

Dâvanın esasına ilişkin rapor, dâva dilekçesi, iptali istenilen hükümler, Anayasa'ya aykırılık iddiasına dayanaktık eden Anayasa maddeleri; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri; konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1- Sözlü açıklama konusu ;

28/3/1972 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Kani Vrana, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan toplantıda sözlü açıklamanın gerekli olup olmadığı üzerinde durulmuş; dâva dilekçesi, raportörce yapılan çalışmalar ve İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin fakülte olarak Ege Üniversitesine katılmasının daha önceki evresine ilişkin 1969/48 esas ve 1971/5 karar sayılı dosya konuyu yeterince aydınlatığından sözlü açıklamaların dinlenilmesine yer olmadığı Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Muhittin Gürün, ve Lûtfi Ömerbaş'ın karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla kararlaştırıldıktan sonra İhsan Ecemiş dosyayı inceleyeceğini söylediğinden işin 20/4/1972 Perşembe saat 14.30 a bırakılmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

2- 1489 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu :

İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin "İktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi" adı altında Ege Üniversitesine katılması 1170 sayılı Kanunla öngörüldüğünde Akademi profesör, doçent ve asistanlarına ve doçentlik tezleri kabul edilmiş adayların üniversiteye geçişleri bu Kanunun geçici 1 inci ve 2 nci maddeleri ile düzenlenmişti. Geçici 1 inci maddenin başındaki "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesörü, doçenti ve asistanı unvanını haiz olanların bu hakları saklıdır" kuralı dışındaki hükümleri ve geçici 2 nci maddenin tümü Anayasa Mahkemesinin 19/1/1971 günlü, 1969/-48, 1971/5 sayılı kararıyla iptal edilince 1170 sayılı Yasa'nın geçici 1 inci maddesi iptal edilmeyen tek kuraldan ibaret kalmıştır. İşte dâva konusu 1489 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesi bu geçici 1 inci maddeye iki fıkra eklemektedir.

Eklenen fıkralardaki kurallara göre :

a) 1170 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği günde İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesörü, doçenti, asistanı unvanını taşıyanların üniversite öğretim üyeliğine geçişlerine ilişkin işlemler Ege Üniversitesi Senatosunca düzenlenecek esaslara göre yürütülür.

b) Senatoca daha önce yapılan intibaklar ve bu konu ile ilgili işlemler ve kazanılmış haklar saklıdır.

Millet Meclisi Tutanak Dergisinin 3 üncü dönem - 17 nci cildi incelenince görülür ki 1489 sayılı Kanuna ilişkin hükümet tasarısı Anayasa Mahkemesinin iptal karar ve gerekçe doğrultusunda düzenlenmişken Meclis komisyonlarında tam bir değişikliğe uğramış ve bugünkü metne dönüşmüştür. Tasarıda öngörülen kurallara göre; söz konusu kimselere üniversite öğretim üyelikleri ünvanları 4936 sayılı Kanunla saptanan esaslar uyarınca yetkili organlarca verilecek; unvanı alamayanlar alınca kadar aynı kadrolarda öğretim görevlisi olarak çalıştırılabilecek, isteyenlerin kendi ünvanlarıyla başka akademilerde çalıştırılmaları Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanacak; işlemler tamamlanıncaya dek bunlar aldıkları aylık ve tazminatlarla fakültede öğretim görevlisi olarak iş görecektir. Tasarıdaki kuralların Yasama Meclisinde "tümü değiştirilerek, kanunlaşan metnin benimsenmesi nedenlerini açık ve ayrıntılı olarak ortaya döken doyurucu bir gerekçeye yasama belgeleri arasında rastlanmamıştır.

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

Dâva konusu 1489 sayılı Yasa'nın I inci maddesinin birinci fıkrası İzmir İktisadî ve Ticarî ilimler Akademisi profesör, doçent ve asistanlarının Ege Üniversitesi öğretim üyeliğine geçiş işlemlerinin yürütülmesini bu Üniversite Senatosunun serbestçe yapacağı düzenlemeye bırakmaktadır. Böylece bir yandan Ege Üniversitesinde profesör, doçent ve asistan unvanlarını ve unvanların hak ve yetkilerini kazanmak isteyenler 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun ve bu Kanuna ilişkin tüzük ve yönetmeliklerin koyduğu usul ve hükümlerin koşullarına ve sınırlamalarına bağlı tutulurken bir yandan da Akademiden gelenlere aynı yetki ve hakların yalnızca Senatonun uygun göreceği yol ve yöntemlerle sağlanmasına gidilmiş olmaktadır.

Ege Üniversitesi Senatosunun, düzenleyeceği yol ve yöntemlerde konuya ilişkin 4936 sayılı Kanun, tüzük ve yönetmelikleri hükümlerine uymasının doğal olduğu yolunda bir görüşü benimsemeye olanak yoktur. Çünkü erek bu olsaydı kanun tasarısındaki kural değiştirilmez olduğu gibi bırakılırdı. Kaldı ki yapacağı düzenlemede Senatoyu bağlayıcı herhangi bir hükme incelenen maddede yer verilmiş değildir. Senato düzenlenmesinde konuya ilişkin 4936 sayılı Kanun, tüzük ve yönetmelikler kurallarına uyup uymamakta tüm serbesttir. Kanun, Ege Üniversitesi öğretim üyeliğine geçirilecek bir bölük kişiler için olağan olmayan, Özel bir yol seçmiştir. Yetkinin bir üniversite organına verilmiş bulunması işin bu niteliğini değiştirmez. 1489 sayılı Kanunun I nci maddesinin birince fıkrasındaki düzenlemenin Anayasa'nın 12 nci maddesinde yazılı kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı bir durumu oluşturduğu ortadadır.

Aynı maddenin Senatoca daha önce yapılmış intibaktan, bu konu ile ilgili işlemleri ve kazanılmış hakları saklı tutan ikinci fıkrası kuralına gelince: Senatoca yapılmış intibaklar, konu ile ilgili işlemler ve kazanılmış haklar 1170 sayılı Kanunun geçici I inci maddesi kuralına dayanmakta olacağından bunların korunması gerçekte, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve yürürlükten kalkmış olmasına rağmen bu madde kuralının dolaylı yoldan yürürlüğe sokulması ve yürürlüğünün sürdürülmesi anlamını taşır. Kazanılmış hak kavramı üzerinde de durulunca hemen görülecektir ki Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptal edilmiş ve yürürlükten kalkmış bir hükme dayanan bu yararlanmanın kanunun niteliğine göre, kazanılmış hak sayılması ve sürdürülmesi düşünülemez.

1489 sayılı Yasa'nın tartışılan I inci maddesinin ikinci fıkrası kuralında, bu durumuyla, İzmir İktisadî ve Ticarî ilimler Akademisinden gelenleri, Ege Üniversitesi içinde imtiyazlı bir zümre yapmaya yönelmiş olmasından başka bir nitelik görmeye olanak yoktur.

Özetlemek gerekirse 1489 sayılı Kanunun 1170 sayılı Kanunun .geçici I inci maddesine iki fıkra ekleyen I inci maddesi Anayasa'nın 12 nci maddesine aykırıdır; iptal edilmelidir.

Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Muhittin Gürün ve Lütfi Ömerbaş bu görüşe katılmamışlardır.

V- SONUÇ :

21/9/1971 günlü, 1489 sayılı Yasa'nın I inci maddesinin Anayasa'nın 12 nci maddesine aykırı olduğuna ve iptaline Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Muhittin Gürün ve Lütfi Ömerbaş'ın karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile 20/4/1972 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Üye

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

Muhittin Taylan

Avni Givda

Fazıl Uluocak

Sait Koçak

Üye

Nuri Ülgenalp

Üye

Şahap Arıç

Üye

İhsan Ecemiş

Üye

Recai Seçkin

Üye

Ahmet Akar

Üye

Halit Zarbun

Üye

Kâni Vrana

Üye

Muhittin Gürün

Üye

Lütfi Ömerbaş

Üye

Şevket Müftügil

Üye

Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

I- İptal konusu birinci fıkra, İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin öğretim üyelerinin Üniversite öğretim üyeliğine intikallerine ait işlemlerin Ege üniversitesi Senatosunca düzenlenecek esaslara göre yürütüleceğini göstermektedir. Bu esas Anayasa'nın 120 nci maddesinde kabul edilen üniversitelerin özerkliği ilkesine uygundur. Zira üniversite özerkliği bu işlemlerin Üniversite tarafından yapılmasını öngörmektedir.

Sözü geçen birinci fıkradaki hüküm Üniversite Senatosuna, Üniversiteler Kanunundaki hükümlere göre işlem yapmak yetkisini verdiği gibi, durumun gereklerine göre, Üniversiteler Kanununda tespit edilen esaslar dışında tespit edilecek esaslara göre bu intikali yapmak yetkisini de tanımaktadır. Yasama Meclisi, Üniversiteler Kanunu hükümlerini, Anayasa hükümleri dairesinde, her zaman değiştirmek yetkisine sahiptir. Yasama meclisi de hadisede bu Akademinin Üniversiteye bağlanması sırasında bu öğretim üyelerinin hususî durumlarını göz-önüne alarak, sırf bu intikal işlemine münhasır olmak üzere, Üniversiteler Kanununda tespit edilen esaslardan başka esaslara dayanarak işlem yapma yetkisini tanıyan iptal konusu Kanunu çıkarmıştır. Buna Anayasa'nın 120. maddesince bir engel mevcut, değildir. Esasen iptal konusu hüküm, yalnız İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin mevcut öğretim üyelerinin intikal şekillerini düzenlemiş olup, yoksa bu Fakülteye yeniden öğretim üyesi olmak isteyenlere de uygulanacak genel bir hüküm getirmiş değildir. Bu nedenlerle iptal konusu birinci fıkranın Anayasa'nın 120 nci maddesine aykırı bir tarafı görünmemektedir.

İptal konusu birinci fıkranın Anayasa'nın 12 nci maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olup olmadığı sorununa gelince : Anayasa Mahkemesinin bir çok kararlarında kabul ettiği esaslara göre, Anayasa'nın 12 nci maddesinde yer alan eşitlik ilkesi, nitelikleri, hukukî durumları aynı olanlar arasında söz konusu olabilir. Buna göre haklı bir nedene dayanan bir Kanun hükmünün eşitlik

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

ilkesine aykırı olduğu kabul edilemeyecektir. Hadisemizde haklı bir neden bulunup bulunmadığı hususunu araştırılm : Anayasa Mahkemesinin bundan evvelki 19/1/1971 gün ve 1971/5 - 1969/48 sayılı kararında, 1170 sayılı İzmir İktisadi ve Ticarî ilimler Akademisinin İzmir iktisadî ve Ticarî ilimler Fakültesi adı altında Ege niversitesine katılması hakkındaki Kanunun geçici birinci maddesinin 2 ve 3 nc cümleleri Anayasa'nın 12 ve 120 nci maddelerine aykırı olduğu karara bağlanmıştı. Bu karara ait hadisede üretim üyelerini seçim ve tayin işlemi Kanunla yapılmıştı. Halbuki bu seçim işlemi ilmî kifayetleri tespit işlemi olduğundan bu yetki, Anayasa'nın 120 nci maddesi esaslarına göre niversite özerkliğinin icabı olarak niversiteye aittir. Bilimsel bir konuya ilişkin olan bu hususta ilmî kifayetleri tespit edilmeden söz konusu Kanunla seçme ve atama işleminin yapılması özerklik ilkesini ihlâl ettiğinden Anayasa'nın 120 nci maddesine aykırı düştüğü gibi 12 nci maddesi karşısında da, bu suretle tayin edilen kimselerle niversiteler Kanununa göre işleme tabi olanlar arasında bir eşitsizlik doydurduğundan dolayđ sözü geçen Kanun maddesinin iptaline karar verilmiştir.

Hadisemizde iptal konusu fıkra ile üretim üyelerinin seçimi işinin niversite Senatosuna bırakılmasını ngren hüküm, bu elemanların ilmî kifayetlerinin tespit işini, takdir yetkisini niversite Senatosuna bırakmaktadır. Bu da Anayasa'nın 120 nci maddesine uygundur.

Senato bunları seçerken, durumlarını gözönünde tutarak, düzenlediği esaslara göre ilmî kifayetlerini takdir etmiş ve kabul etmiştir. İzmir iktisadî ve Ticarî ilimler Akademisi retim yeleri, zamanının mevzuatına göre bu akademiye yıllarca profesörlük ve doçentlik etmiş kimselerdir. Bunların ilmî kifayetlerinin takdiri hususunda Akademinin Fakülteye çevirmesinden sonra hariçten yeni gelecek kimseler durumunda kabul edilmesi, yeni gelecek kimselerin tabi olacağı esaslara tabi tutulması onların evvelki mevzuata dayanan durumlarını gözönünde tutmamak olur. Bu nedenlere o kimselerin, ilmî kifayetlerinin, durumlarının gerekli kıldığı esaslara göre takdir yetkisinin Kanunla niversite Senatosuna bırakılması, bir eşitsizlik teşkil etmektedir. Zira bu üretim üyelerinin nitelikleri ve hukukî durumları niversiteye dışardan yeni gelecek kimselerin durumunun aynı değildir.

Bu nedenlerle iptal konusu birinci fıkranın, İzmir iktisadî ve Ticarî ilimler Akademisinin retim üyelerinin durumunu gözönünde tutarak bunlar hakkında niversiteler Kanununda tespit edilen hükümlerden başka hükümleri uygulama yetkisini Senatoya tanınması haklı bir sebebe dayanmakta olduğundan, Anayasa'nın 12 nci maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olduğu kabul edilemez.

II- İptila konusu ikinci fıkra : Bu fıkrada, Senatoca daha önce yapılmış olan intibaklar ve bu hususla ilgili işlem ve kazanılmış haklar saklıdır, denilmektedir. Bu hüküm daha önce yapılmış intibaklara ve bu intibaklarla ilgili işlem ve kazanılmış haklara ilişkindir.

İptal konusu birinci fıkrada sözü geçen İzmir iktisadî ve Ticarî ilimler Fakültesine intikalleri tespit eden hükümlerin Anayasa'ya aykırı bulunmadığı yolundaki yukarıda I numaralı kısımda açıklanan gerekçeler karşısında iptal konusu, ikinci fıkranın da Anayasa'ya aykırı bir tarafđ görünmemektedir.

i I ve II numaralı kısımlarda açıklanan nedenlere göre iptal isteminin reddi gerektiği kanısında olduğundan iptal kararına karşıyım.

ye

şahap Arıç

E. Sayısı:1971/59
K. Sayısı:1972/19

Sayın Şahap Arıç'ın yukarıda yazılı karşıoy yazısına katılıyorum.

Üye
İhsan Ecemiş

Sayın Şahap Arıç'ın karşıoy yazısına katılıyorum.

Üye
Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

I- Sözlü açıklama sorunu :

4/8/1971 günlü ve 13916 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19/-1/1971 günlü ve 1969/48 - 1971/5 sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla, (İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin iktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi adı altında Ege Üniversitesine katılması) hakkındaki 30/-4/1969 günlü ve 1170 sayılı Kanunun, katılma, sırasında Akademide görevli olan öğretim üyelerinin haklarını ve yeni Fakültede ne suretle göreve devam edeceklerini düzenleyen geçici 1 inci maddesinin bir cümlesi dışında kalan hükümleriyle geçici 2 nci maddesi hükmünün Anayasa'nın 120 nci ve 12 nci maddelerine aykırı görülerek iptallerine karar verilmiştir.

Bu kararın gerekçesi, özet olarak, aşağıdaki düşünceler doğrultusunda açıklanmıştır:

Üniversiteler çevresi dışında bulunan ve kanunî nitelikleri olmayan kimseleri üniversite profesörlüğüne, doçentliğine, asistanlığına kanunla atama niteliğinde olan bu hüküm, Anayasa'nın 120 nci maddesi ile üniversitelere tanınmış bulunan bilimsel ve idarî özerkliğe aykırıdır. Zira bu özerklik, üniversitenin öğretim üyelerinin ve yardımcılarının kendi olağan usulleri ve ölçülerince yine kendi organları tarafından seçilmesi temeline dayanır. Üniversite dışındaki mercilerin iradeleriyle, örneğin kanunla, öğretim üyesi atanması bu ilkeye doğrudan doğruya aykırı olduktan başka, bu suretle tayin edilmiş öğretim üyelerinin üniversitenin yönetim ve denetim organlarında ver almaları yolu ile de üniversitenin yönetim ve denetiminde dış etkilere yer verilmesine yol açar ki bu da özerkliğin ihlâli sonucunu doğurur.)

Bu dosyada dâva konusu olan 1485 sayılı Kanun ise, söz konusu Anayasa Mahkemesi kararının ışığı altında Ege Üniversitesince ve Hükümetçe hazırlanarak teklif edilen kanun tasarısının

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun Komisyonlarında ve genel kurullarındaki çalışmalar sonucunda değiştirilerek kabul edilmesiyle yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Kanunun 1. maddesi, İzmir İktisadî ve Ticarî ilimler Akademisinin, (iktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi) adıyla Ege Üniversitesine katıldığı günde Akademide görevli bulunan öğretim üyelerinin ve yardımcılarının üniversite öğretim üyeliğine ve yardımcılığına intikallerinde uygulanacak esasların Ege Üniversitesi Senatosunca düzenleneceği ve bu Senatoca yapılmış önceki intibaklar ve işlemlerle kazanılmış hakların saklı tutulacağını hüküm altına almaktadır.

Görüldüğü gibi kanun, bu konularda Senatoya, yani Üniversitenin en üst kademedeki yönetim organına görev ve yetki vermek suretiyle Anayasa Mahkemesinin yukarıda sözü geçen kararına tamamiyle uygun, bir düzenleme yapmış bulunmaktadır. Bu cihetle hükümde ilk bakışta bile, Anayasa'nın 120. maddesindeki özerklik ilkesine aykırı bir durum görülememektedir. Ancak bir başka üniversite bu derece açık olan bir hükümde Anayasa'ya aykırı yön bulunduğunu öne sürerek bu dâvayı açmış olduğuna göre konunun gereği gibi aydınlığa kavuşması ve her iki üniversitenin de konuya ilişkin görüş ve düşüncülerinin daha etraflı bir şekilde ve yakından öğrenilerek değerlendirilmesi için davacı durumundaki İstanbul Üniversitesi ile konu ile birinci derecede ilgili olan Ege üniversitesinin sözlü açıklamalarının, 44 sayılı Kanunun 29. ve 30. maddelerine göre dinlenmesinin yarar olacağı ortadadır.

Bu nedenlerle kararın, sözlü açıklamayı gerekli görmiyen bölümüne karşıyım.

2- Hükmün esas yönünden Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu :

Anayasa'nın 1488 sayılı Kanunla değişik 120. maddesinde, üniversitelerin, özerkliği sahip kamu tüzel kişileri oldukları ve üniversite özerkliğinin bu maddede belirtilen hükümler içinde uygulanacağı, üniversitelerin, Devletin gözetim ve denetimi altında, kendileri tarafından seçilen organları eliyle yönetileceği, üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının, üniversite dışındaki makamlarca, maddenin son fıkrası hükmü dışında, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmayacakları ilkeleri yer almaktadır.

Bu ilkeler arasında üniversite öğretim üyelerinin ve yardımcılarının seçilme ve atanmalarının üniversiteye yapılacağı hakkında açık bir hüküm bulunmamakla beraber atamaların üniversite dışındaki mercilerce yapılabileceği veya atamaların her hangi bir evresinde dış mercilerin etki ve müdahalede bulunabilecekleri hakkında da açık veya kapalı her hangi bir işarete de rastlanmamaktadır. Buna karşılık maddede yer alan hükümlerle belirlenmiş sınırlar dışında genel ve mutlak nitelikte bir (özerklik) in üniversitelere tanınmış olduğu ve atama konusunda bu özerkliği sınırlayıcı her hangi bir koşula da yer verilmediği görülmektedir.

Bu durum karşısında, öğretim üyelerinin ve yardımcılarının seçilme ve atanma işlemlerinin tamamen üniversiteye ait olduğu, yasama organı da dahil olmak üzere üniversite dışındaki hiçbir makam ve merci tarafından dolaylı veya dolaysız her hangi bir etki ve müdahale yapılmasına Anayasa'nın 120. maddesinde yer alan özerklik ilkesinin izin vermiyeceği savının kuşkusuz doğru olduğu anlaşılmaktadır.

1489 sayılı Kanunun yukarıdaki açıklamaların ışığı altında incelenmesi aşağıdaki sonuçları ortaya koyar :

Yukarıda 1 no. lu bentde de açıklandığı gibi iptali istenen hükümlerin nitelikleri şöyledir :

1- Üniversiteye geçiş sırasında Akademide görevli olan öğretim üyelerinin üniversite öğretim üyeliğine intikallerine ait işlemler Ege Üniversitesi Senatosunca düzenlenecek esaslara göre yürütülür.

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

2- Ece Üniversitesi Senatosu tarafından daha önce yapılmış intibaklar ve bu hususla ilgili işlem ve kazanılmış haklar saklıdır.

Bu Hükümlerde, yukarıda değinilen özerklik açısından Anayasa'nın 120. maddesine aykırı bir yön bulunmadığı pek açıktır. Zira öğretim üyelerinin ve yardımcılarının atanmaları konusundaki bütün yetki, üniversitesinin en üst düzeydeki organına, Üniversite Senatosuna, verilip onun dışında hiç bir merci ve makama bu konuda en küçük ölçüde bir yetki, hattâ ilgi bile tanımadığına göre hüküm, söz konusu özerklik ilkesine tamamiyle uygun niteliğe sahiptir.

Durum bu derece açıkken hükümde özerklik ilkesine aykırılık bulunduğundan söz edilmesi bile yerinde değildir.

Anayasa'nın 12. maddesi açısından konuya eğilince görülen gerçek durum şudur:

Anayasa'nın eşitlik ilkesi; nitelikleri, hukukî durumları aynı olanlar arasında söz konusu olabilir. Değişik hukukî durumlar ve haklı nedenler buldukça, değişik hükümlerin uygulanmasında eşitlik ilkesine aykırı bir yön olamayacağı Anayasa Mahkemesi'nin çok sayıdaki kararlarında dile getirilmiştir.

Yıllarca Akademide öğretim yaparak belli bir bilim dalında uzmanlık kazanmış bir öğretim üyesinin, görev yapmakta bulunduğu öğretim kurumunun üniversiteye katılması üzerine üniversitenin yetkili onca gerekli ve faydalı görülerek öğretim görevine devam etmeğe çağrılmasıyla, her hangi bir kimsenin dışardan ve yeniden üniversite öğretim görevine alınması arasındaki farkı görmezlikten gelerek bunlar eşit saymanın ve haklarında aynı hükmün uygulanmasını öne sürmenin, (eşitlik) ilkesi ile bağdaşır bir yönü olmadığı, aksine o ilkeyi zedeleyen ve adalet duygularını rencine eden nitelikte bir düşünce olduğu ortadadır.

Halen yürürlükte bulunan üniversiteler Kanunu, Anayasa niteliğinde olmadığından her üniversitenin özel kanununda, ona aykırı sayılabilecek nitelikte, fakat ilgili üniversitenin bünyesinin gerektirdiği ölçüde değişik hükümlerin yer alması doğaldır ve uygulamada da bunun çeşitli örnekleri görülmektedir. Zira bu gibi hükümler, üniversiteler Kanununa aykırı bulunsalar bile, değişik bünyenin ve kamu hizmetlerindeki farklılığın zorunlu kıldığı ölçüde kamu yararına dayandıkları müddetçe haklı bir nedenin sonucudurlar ve bir bakıma da bu gibi hallerde, yanî haklı nedene dayanan farklılık hallerinde, Anayasa'nın eşitlik ilkesinin sağlanması, haklı neden ölçüsüne uygun düşen nitelikteki farklı hükümlerle mümkün olabilir bir başka deyimle eşitlik dengesi ancak bu yolla sağlanabilir.

Şu halde bu gibi durumlarda Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılıktan değil, ancak uygunluktan söz edilmesi mümkündür.

Durumlarının yukarıda açıklanan özelliğine göre, üniversiteye katılma gününde İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinde görevli bulunan öğretim üyelerinin ve yardımcılarının, üniversiteye geçişlerinde, bilimsel ve meslekî değerlerine uygun olan görev unvanlarının, üniversiteye ilk defa ve açıktan intisap edecekler hakkında uygulanan ölçülerden farklı ölçülerle saptanmasındaki zorunluk meydandadır ve bunlar arasındaki eşitlik ilkesinin de ancak bu konuda uygulanacak farklı ölçülerle sağlanması mümkün olabilir.

İptali istenen Kanun, bu konuda uygulanacak farklı ölçüleri bulma ve ona göre gerekli düzenlemeyi yapma işini, görevi verecek olan üniversitenin en yüksek organına bırakmakla en isabetli çözüm yolunu bulmuş olmakta ve bu organca daha önce yapılmış olan işlemleri ve bu işlemlerden doğan kazanılmış hakları da saklı tutmaktadır.

E. Sayısı:1971/59

K. Sayısı:1972/19

Görüldüğü gibi söz konusu hükümlerde Anayasa'nın 12. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunduğu iddiası da dayanaktan yoksun bulunmaktadır.

Yukarıdaki nedenlerle dâvanın reddi gerektiğinden aksi sonucu belirten karara karşıyız.

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lûtfi Ömerbaş

Sayın Muhittin Gürün'ün karşıoy yazısının ikinci kısmına katılıyorum.

Üye
Nuri Ülgenalp